

1. ΟΙ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μέσο: ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 17/06/2018 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 17/06/2018

Σελίδα: 59



Οι απαισιόδοξοι και οι αισιόδοξοι για την οικονομία



Του Γκίκα Α. Χαρδούβελη *

Δέκα χρόνια μετά το ξεκίνημα της κρίσης στην Ελλάδα η οικονομική δραστηριότητα εξακολουθεί να βρίσκεται στο 75% εκείνης του 2007, σε αναδιαστολή με άλλες οικονομίες που επίσης έχουν υποστεί στο παρελθόν αντίστοιχες αρνητικές διαταράξεις. Η ελληνική ύφεση δεν είχε μόνο βάθος. Έχει και διάρκεια, γεγονός που τη διαφοροποιεί από άλλες περιπτώσεις χωρών.

Το βάθος της αρχικής πτώσης 2008-2013 οφείλεται στις προηγούμενες μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες. Η διάρκεια, όμως, της κρίσης που εκτείνεται μέχρι και σήμερα δεν οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, αλλά σε πολιτικούς. Και κυρίως στο γεγονός ότι από το 2015 ξεκίνησε μια δεύτερη και ακραία φάση της κρίσης, τη στιγμή που οι μακροοικονομικές ανισορροπίες είχαν ήδη επουλωθεί και η οικονομία απογειωνόταν.

Η οικονομικά ανορθόδοξη περίοδος 2015-2017, με την αρχική σύγκρουση με τους δανειστές, που μεταμορφώθηκε σε μια άνευ όρων υποταγή, κατάφραση του οικονομικού κλίματος, μηδενισμό της χρηματιστηριακής αξίας των τραπεζών, αλλά και έλλειψη ιδίων πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη, έδωσε παράταση στην κρίση. Αυτή η παράταση σήμερα μεταφράζεται σε μια επαναλαμβανόμενη επίσια απώλεια του ΑΕΠ περίπου 20 δισ. ευρώ ή 2.000 ευρώ ανά κάτοικο. Το χάσμα αυτό φαίνεται να συνεχίζεται, αφού οι ρυθμοί ανάπτυξης στο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα 2019-2022 δεν επιταχύνονται. Δεν κλείνει η ψαλίδα. Κατά συνέπεια, με τη σημερινή τροχιά του ΑΕΠ στην επόμενη δεκαετία θα έχουμε ήδη υποστεί μια αφανή σωρευτική απώλεια περίπου 200 δισ. ευρώ (10x20) όσο και το συνολικό μελλοντικό ετήσιο παραγόμενο προϊόν στη χώρα μας.

Το κύριο ερώτημα σήμερα είναι αν υπάρχει προοπτική η οικονομία να απογειωθεί και να κλείσει τη χαμένη ψαλίδα. Έχει γίνει το πάθημα μάθημα; Η απάντηση δεν είναι εύκολη. Υπάρχει η αισιόδοξη άποψη που βλέπει μια γρήγορη επιστροφή στην κανονικότητα και στη ραγδαία ανάπτυξη. Ελλοχεύει, όμως, και η απαισιόδοξη άποψη που βλέπει την Ελλάδα να βαλτώνει τις επόμενες δεκαετίες.

Οι αισιόδοξοι βλέπουν την Ελλάδα ως χώρα ευκαιριών, με επενδυτικά πλάνα για την επόμενη πενταετία που φτάνουν τα 30 δισ. ευρώ στους χώρους της ενέργειας, της υγείας, του τουρισμού ή της πληροφορικής. Βλέπουν την ανταγωνιστικότητα να ανακάμπτει, την παραγωγή να αυξάνεται και τις εξαγωγές να εκτοξεύονται. Δεν εκκλιθούν από πιθανούς ρυθμούς ανάπτυξης 4% και θεωρούν τις προβλέψεις του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος 2019-2022 ιδιαίτερα συντηρητικές.

Οι αισιόδοξοι βλέπουν τη μακροοικονομική σταθερότητα να συνεχίζεται από όλες τις μελλοντικές ελληνικές κυβερνήσεις, ιδιαίτερα αφού η εποπτεία των Ευρωπαϊκών δανειστών μας θα είναι ενισχυμένη. Θεωρούν ότι οι μεταρρυθμίσεις θα συνεχιστούν, αφού δεν αντιστάθηκαν ακόμα και από τους σημερινούς πάλαι ποτέ φανατικούς πολέμιούς τους. Βλέπουν διακομματική συμφωνία για την ανάγκη μείωσης της φορολογίας. Θεωρούν λύσαν το ζήτημα έξιωσής της χώρας μας από την Ευρωζώνη, ως προς το χρέος βλέπουν σημαντική ελάφρυνση που θα το καταστήσει βιώσιμο.

Από την άλλη πλευρά οι απαισιόδοξοι βλέπουν μακροχρόνιους ρυθμούς ανάπτυξης έως 1% λόγω

μείωσης του πληθυσμού και χαμηλής παραγωγικότητας. Μεταξύ αυτών, συμπεριλαμβάνεται και το ΔΝΤ, γι' αυτό και πιέζει για μεγαλύτερη ελάφρυνση του χρέους «εδώ και τώρα».

Η αναμενόμενη μείωση του πληθυσμού είναι ξεκάθαρη, ιδιαίτερα του ενεργού. Η χαμηλή παραγωγικότητα οφείλεται στο χαμηλό τεχνολογικό περιεχόμενο της παραγωγής, καθώς και στα αντικίνητρα για εργασία, αποταμίευση, επενδύσεις και παραγωγή, κυρίως λόγω υψηλών φορολογικών συντελεστών. Οφείλεται και στη φυγή των νέων, στη γιγάντωση της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής ή και στην έλλειψη τρίτου πύλου στο Ασφαλιστικό.

Οι απαισιόδοξοι, επίσης, θεωρούν ότι δεν έχουμε την ιδιοκτησία των μεταρρυθμίσεων, ούτε αντιλαμβανόμαστε το διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον και γι' αυτό πιστεύουν ότι οι μεταρρυθμίσεις θα αντιστραφούν αντί να συνεχιστούν. Βλέπουν εύθραστο το τραπεζικό σύστημα και ανυπόφερτα τα εμπόδια στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ο όγκος των οποίων είναι δυσθεώρητος. Θεωρούν υψηλό τόσο το δημόσιο όσο και το ιδιωτικό χρέος. Το δημόσιο χρέος μάλιστα είναι συγχρόνως και εξωτερικό, δηλαδή οι τόκοι του είναι πόροι που φεύγουν από την Ελλάδα και συμβάλλουν στην ανάπτυξη άλλων χωρών, όχι της Ελλάδας. Οι απαισιόδοξοι προβλέπουν μεγαλύτερες γεωπολιτικές εντάσεις στο μέλλον, καθώς και κρίσεις στην Ευρωζώνη, που θα δυσχεράνουν το διεθνές περιβάλλον σε σχέση με το ήπιο κλίμα των τελευταίων τριών ετών.

Ποια άποψη έχει μεγαλύτερη πιθανότητα να επικρατήσει; Τον αισιόδοξον ή τον απαισιόδοξον; Έρευνα που έχω κάνει με συναδέλφους πανεπιστημιακούς (βλέπετε www.hardouvelis.gr) δείχνει ότι μεγάλο μέρος από το βάθος και τη διάρκεια της κρίσης οφείλεται στην αβεβαιότητα της οικονομικής πολιτικής. Η τελευταία έχει τρεις σημαντικές πηγές: την αβεβαιότητα του Grcxit, που φαίνεται να έχει μειωθεί σημαντικά, την αβεβαιότητα για το δημόσιο χρέος, που πιθανόν να μειωθεί αν γίνουν οι σωστές διαπραγματεύσεις σήμερα, και την αβεβαιότητα για τις τράπεζες, που παραμένει υψηλή αλλά αισιόδοξοί ότι τελικά θα την υπερβούμε. Κατά συνέπεια, στο χέρι μας είναι να δημιουργήσουμε τις συνθήκες μείωσης της αβεβαιότητας και επικράτησής του καλού σεναρίου.

Η επικράτηση του καλού σεναρίου απαιτεί, όμως, πολύ περισσότερα από τη μείωση της αβεβαιότητας. Απαιτεί:

Να επανέλθει η αξιοπιστία στη χώρα μας και να ξεκινήσει ένα επενδυτικό σοκ που χρειαζόμαστε.

Να ανακάμψουν τα κίνητρα για εργασία και καινοτομία.

Να θεραπευτεί η διάρθρωση της φορολογίας και του Ασφαλιστικού.

Να συνεχιστούν οι μεταρρυθμίσεις χωρίς διακοπή (ιδιωτικοποιήσεις, μείωση γραφειοκρατίας, αναδιάρθρωση δημόσιου τομέα, απελευθέρωση ενέργειας κ.λπ.).

Να μηδενίσουν οι τράπεζες τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και να ανακάμψει η υγιής πιστωτική επέκταση.

Να διαφυλάσσεται η μακροοικονομική σταθερότητα.

Το καλό σενάριο απαιτεί και ήπιο πολιτικό κλίμα. Οψόμεθα.

* Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Περαία, πρώην υπεύθυνος οικονομικών